

2015

Центр науково-освітніх
інновацій та моніторингу

Аналітична довідка
за результатами
моніторингового дослідження
«Стан сформованості життєвої
компетентності учнівської
молоді м. Києва»

**Департамент освіти і науки, молоді та спорту
виконавчого органу Київської міської ради
(Київської міської державної адміністрації)
Центр науково-освітніх інновацій та моніторингу**

**Аналітична довідка
за результатами моніторингового дослідження
«Стан сформованості життєвої компетентності
учнівської молоді м. Києва»**

Довідку підготували: Т.Л. Казиміренко, С.В. Шелковська

Статистичне опрацювання результатів: Н.А. Вацаєва

Літературне редагування: Д. А. Суліменко

Київ

2015

Зміст

Вступ.....	4
Програма проведення дослідження.....	6
1. Загальна характеристика учасників дослідження.....	9
2. Характеристика інструментарію моніторингового дослідження.....	11
3. Загальна характеристика результатів анкетування.....	12
3.1.Компетентності стосовно себе як суб'єкта життєдіяльності. Ціннісно-смыслові компетентності.	12
3.2.Компетентності стосовно взаємодії з іншими людьми. Конфліктна компетентність.....	16
3.3.Компетентності стосовно діяльності в усіх її видах і сферах. Проектна культура. Функціональна компетентність.	18
4. Інтелектуальні потреби учнів.....	24
5. Стислий виклад інформації.....	27
6. Висновки за результатами проведеного дослідження.....	30
Рекомендації за результатами проведеного дослідження.....	33

Вступ

Якість освіти є однією з актуальних проблем української педагогічної спільноти. Вирішення цієї проблеми пов'язано з модернізацією змісту освіти, оптимізацією способів і технологій організації освітнього процесу і, звичайно, з переосмисленням мети та результатів освіти.

Як показує аналіз досвіду освітніх систем багатьох європейських країн, одним із шляхів оновлення змісту освіти і навчальних технологій, узгодження їх із сучасними потребами є орієнтація навчальних програм на компетентнісний підхід та створення ефективних механізмів його запровадження.

На думку сучасних педагогів, саме набуття життєво важливих компетентностей може дати людині можливість орієнтуватися у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, ринку праці, що швидко змінюється, подальшому здобутті освіти.

У цьому контексті особливої актуальності набуває формування життєвої компетентності як інтегративної якості, що забезпечує продуктивне життєздійснення особистості.

На вирішення цих завдань спрямовані державні документи – Закон України «Про освіту» (від 23.05.1991 року № 1060-ХІІ), Державна національна програма «Освіта» («Україна у ХХІ століття») (03.11.1993 року), Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності (від 15.09.1999 року №1697). У законодавчих документах окреслена головна мета української системи освіти – створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України; формування покоління, здатного навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства.

Така стратегічна переорієнтація освітньої діяльності спричиняє необхідність системного і комплексного дослідження проблеми життєвої компетентності учнівської молоді.

На виконання наказу Департаменту освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київський міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 26.01.2015 р. № 18 Центром науково-освітніх інновацій та моніторингу 18 лютого 2015 року було проведено дослідження щодо стану сформованості життєвої компетентності учнівської молоді м. Києва.

Програма проведення дослідження

Обґрунтування дослідження

Економічні, політичні та соціальні зміни, які відбуваються в країні, викликали різке зростання різноманітних проблем у підлітковому та молодіжному середовищі. Ці проблеми, насамперед, пов'язані з недостатнім розвитком у молоді навичок швидкої адаптації у соціумі, уміння самостійно приймати рішення та знаходити шляхи виходу із скрутних життєвих обставин.

Практика показує, що багато випускників загальноосвітніх навчальних закладів виявляються безпорадними у власному життєтворенні. Спостерігається тенденція до частої зміни роботи, невміння раціонально витратити власні кошти і налагоджувати свій побут; присутні труднощі у взаємодії з членами колективу.

Поняття «компетентність» розкриває нове розуміння місії школи, результатів освітньої діяльності, а саме: розвиток не тільки обізнаної особистості, але й виховання компетентної людини, яка уміє діяти адекватно життєвим ситуаціям і бере на себе відповідальність за власні вчинки.

Такий стан речей актуалізує проблему дослідження процесу формування життєвої компетентності у випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які стоять на порозі переходу від дитинства до самостійної, відповідальної дорослості.

Тема дослідження – стан сформованості життєвої компетентності учнівської молоді м. Києва.

Концепція дослідження

Життєва компетентність – це знання, вміння, навички, життєвий досвід особистості, які необхідні для розв'язання життєвих завдань і продуктивного здійснення життя як індивідуального життєвого проекту. Формування

життєвої компетентності залежить від зовнішніх і внутрішніх чинників впливу.

Показником високого рівня сформованості життєвої компетентності особистості є вміння активно використовувати набуті знання й адекватно реагувати на зміни, що відбуваються.

Життєву компетентність розглядають як інтеграцію різних видів компетентностей.

У дослідженні вивчались такі складові життєвої компетентності:

- 1) Компетентності стосовно себе як особистості, як суб'єкта життєдіяльності (ціннісно-сміслові компетентності, здатність приймати рішення, емоційно-вольові компетентності, громадянськість);
- 2) Компетентності стосовно взаємодії з іншими людьми (комунікативна, конфліктна компетентність);
- 3) Компетентності стосовно діяльності в усіх її видах і формах (проектна культура, функціональна компетентність).

Об'єкт дослідження – стан формування життєвих компетентностей учнів 11-х класів.

Предмет дослідження – процес формування життєвої компетентності учнів 11-х класів.

Мета дослідження – вивчення стану розвитку життєвої компетентності, визначення чинників, що сприяють формуванню життєвої компетентності учнів 11-х класів.

Завдання дослідження:

1. Вивчити теоретичний аспект проблеми формування життєвих компетентностей учнів 11-х класів.
2. Розробити анкету для учнів 11-х класів, що надасть інформацію про стан сформованості життєвої компетентності.

3. Проаналізувати стан формування складових життєвої компетентності учнів 11-х класів.
4. З'ясувати сформованість в учнів 11-х класів життєво необхідних навичок.
5. Проаналізувати вплив гендерного фактору на формування життєвої компетентності учнів 11-х класів.
6. Вивчити інтелектуальні потреби учнів 11-х класів.
7. Визначити проблемні питання формування життєвої компетентності учнів 11-х класів.
8. Підготувати аналітичний звіт і розробити рекомендації для педагогічних працівників.
9. Підготувати презентацію за результатами дослідження.
10. Ознайомити з результатами дослідження громадськість.

Практичне значення дослідження

Результати моніторингового дослідження дадуть можливість:

- отримати інформація про стан сформованості життєвої компетентності учнів 11-х класів;
- визначити фактори впливу на формування життєвої компетентності учнів 11-х класів;
- виявити проблемні моменти у формуванні життєвої компетентності;
- спланувати комплекс заходів, що допоможе у формуванні життєвої компетентності учнів.

1. Загальна характеристика учасників дослідження

У дослідженні брали участь 2732 одинадцятикласників (55,4% – хлопці, 44,6% – дівчата) із 188 загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) м. Києва, розподіл за районами такий (таблиця 1).

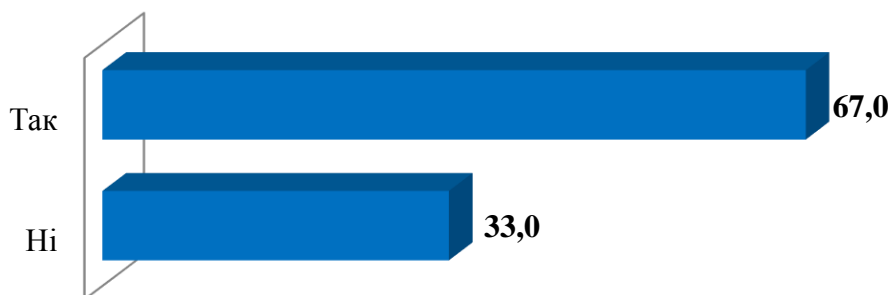
Таблиця 1. Розподіл фактичного обсягу вибірки

Район	Кількість опитаних	Частка опитаних, %
Голосіївський	238	8,7
Дарницький	293	10,7
Деснянський	345	12,6
Дніпровський	374	13,7
Оболонський	252	9,2
Печерський	194	7,1
Подільський	178	6,5
Святошинський	294	10,8
Солом'янський	291	10,7
Шевченківський	273	10,0
Усього	2732	100,0

У рамках проведення дослідження «Формування культури безпеки життєдіяльності учнів» обстеженню підлягали державні загальноосвітні навчальні заклади (ЗНЗ), у яких є 11-ті класи (за винятком вечірніх шкіл, шкіл-інтернатів для дітей з особливими потребами).

Серед учасників дослідження більше половини одинадцятикласників (67,0%) мають брата чи сестру, третина учнів – єдина дитина у сім'ї (діаграма 1).

Діаграма 1. Розподіл відповідей учнів на запитання: «Чи є у Вас брат (-ти)/сестра (-ри)?», (%)

2. Характеристика інструментарію моніторингового дослідження

В інструментарії моніторингового дослідження «Стан сформованості життєвої компетентності учнівської молоді м. Києва» були використані такі типи запитань: усі запитання прямі; 6 запитань напівзакритих та 16 закритих; 14 запитань одноваріантних (з них 1 з оціночною шкалою відповідей) та 8 багатоваріантних (з формою відповідей «меню»).

Метою запитань анкет було одержання інформації про:

- готовність учнів до дорослого життя;
- соціальну адаптованість випускників;
- пріоритети учнів у житті;
- готовність учнів діяти у небезпечних ситуаціях;
- ставлення учнів до навчання в ЗНЗ;
- розвиток громадянської та підприємницької компетенцій;
- розвиток компетенцій у побутовій та інформаційній сферах;
- інтелектуальні потреби учнів;
- проблемні питання формування життєвої компетентності.

3. Загальна характеристика результатів анкетування

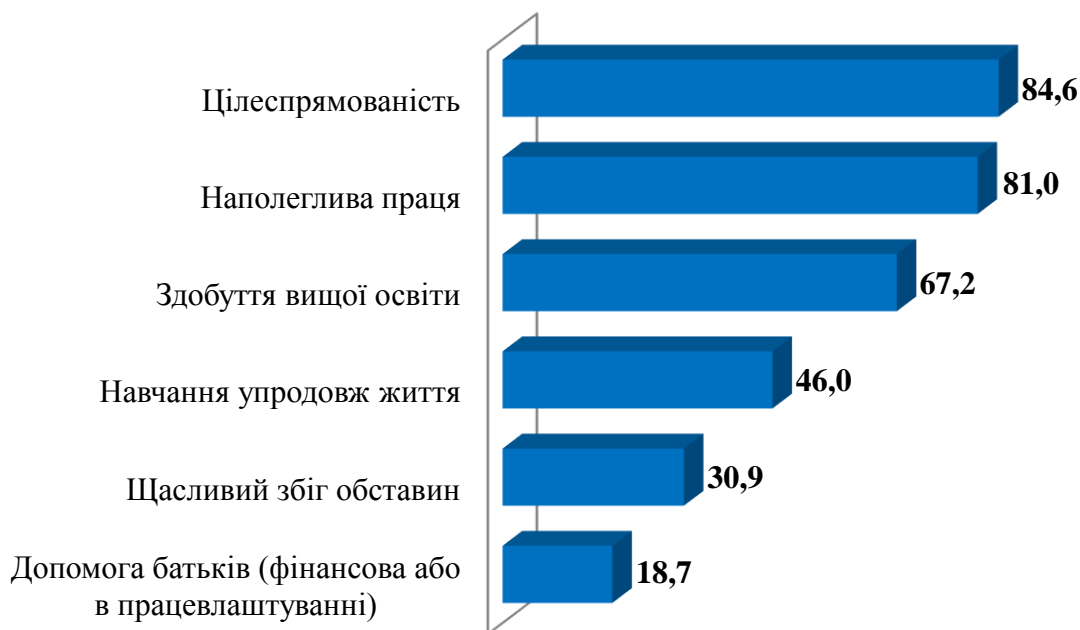
3.1. Компетентності стосовно себе як суб'єкта життєдіяльності.

Ціннісно-сміслові компетентності.

Одним із структурних елементів життєвої компетентності є ціннісні орієнтації, уявлення про життєвий успіх і способи його досягнення. Результати опитування старшокласників дають змогу проаналізувати пріоритети розвитку молоді, ставлення до навчання, суспільно-політичного життя, уміння брати на себе відповідальність за власні дії, знаходити шляхи виходу із скрутних ситуацій.

Більшість старшокласників (80%) пов'язують досягнення життєвого успіху з власними зусиллями. Разом з тим, частина учнів покладаються на дію зовнішніх факторів: 18% – сподіваються на допомогу батьків, 30% – на щасливий збіг обставин (діаграма 2). Відповідаючи на відкриту частину запитання: «На Вашу думку, що допоможе Вам досягнути успіху в дорослому житті?», учні указали: комунікабельність, пунктуальність, упевненість, чіткий життєвий план. Таким чином, сучасні випускники усвідомлюють відповідальність за власне життя та власний успіх.

Діаграма 2. Розподіл відповідей учнів на запитання: «На Вашу думку, що Вам допоможе досягнути успіху в дорослому житті?», (у відсотках)

Показниками психологічної зрілості більшості одинадятикласників є їхня готовність самостійно вирішувати життєві проблеми і бажання стати фінансово самостійними після закінчення школи. Наприклад, у разі невдалої спроби вступу до ВНЗ, 73% випускників мають наміри влаштуватися на роботу, 30% – розпочати власну справу. Тільки незначний відсоток учнів (до 19%) розраховує на допомогу родичів.

Як можна побачити (діаграма 3), спостерігається відмінність між результатами опитування хлопців і дівчат, а саме: дівчата більше, ніж хлопці, націлені на пошук роботи після закінчення школи. Значною мірою це зумовлено тим, що частина хлопців після закінчення школи піде служити до армії.

Діаграма 3. Розподіл за статтю відповідей учнів на запитання: «Що Ви будете робити, якщо не вступите до вищого навчального закладу?», (у відсотках)

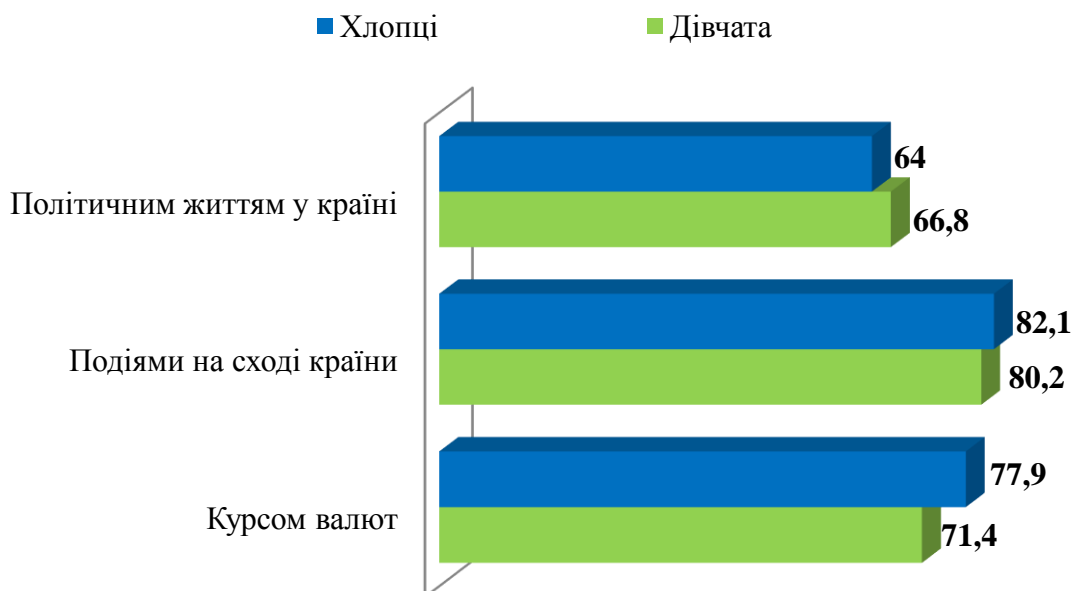

У відкритій частині запитання «Що Ви будете робити, якщо не вступите до вищого навчального закладу?» учні зазначили, що будуть готуватися до вступу на наступний рік, займуться самовдосконаленням, шукатимуть можливість до вступу за кордоном. Частина учнів не допускає думки про невдалу спробу вступу до ВНЗ.

Відповідно до результатів дослідження, старшокласники виявляють громадянську активність. Як хлопці, так і дівчата 11-х класів, однаковою мірою цікавляться актуальними питаннями суспільно-політичного життя в країні. Особливо учні виявляють інтерес до подій на Сході країни та курсу

валют. Такі результати дають підставу говорити, що серед випускників ростуть небайдужі громадяни своєї країни (діаграма 4).

Діаграма 4. Розподіл за статтю відповідей учнів на запитання: «Чи цікавитеся Ви такими питаннями?», (у відсотках)

За результатами опитування, для більшості старшокласників (73%) навчання у школі не є пріоритетним. Лише 27% учнів зазначили, що їм цікаво навчатися. 10% учнів 11-х класів зауважили, що в підручниках багато зайвої інформації, 52% – запропонували залишити тільки ті навчальні дисципліни, що знадобляться у житті. Хоча 68,6% учнів все ж таки погодилися з тим, що навчання в школі сприяло формуванню життєво необхідних навичок і умінь.

Отже, нинішня система організації навчального процесу в школі не стимулює розвиток навчальної мотивації в учнів.

Результати дослідження дають підставу зробити висновок, що активність учнів має практичний характер і спрямована на вирішення проблем у родині та забезпечення власного комфорту (діаграма 5). Майже четверта частина учнів намагаються йти в ногу з часом і використовують нові сучасні ІТ технології. Одинадятикласники радше готові пожертвувати

цінною річчю заради вирішення фінансових питань в родині та задоволення власних гедоністичних потреб, ніж для поповнення багажу знань.

Діаграма 5. Розподіл відповідей учнів на запитання: «Чи готові Ви поміняти свій улюблений гаджет?», (у відсотках)

Отже, отримані результати опитування щодо формування в учнів 11-х класів життєвої компетентності стосовно себе як суб'єкта життєдіяльності свідчать про психологічну зрілість більшості одинадцятикласників, готовність самостійно вирішувати життєві проблеми, брати відповідальність за своє життя. Проте назріла нагальна необхідність орієнтації змісту освіти на життєві потреби учнів, посилення співпраці педагогічних та учнівських колективів щодо розвитку і формуванню ціннісних орієнтацій одинадцятикласників.

3.2. Компетентності стосовно взаємодії з іншими людьми. Конфліктна компетентність.

Здатність розуміти інших, дослухатися до чужої думки, уникати конфліктів, конструктивно їх розв’язувати – головні складові життєтворчості.

Майже 60% старшокласників конструктивно реагують на критику, а саме: вислуховують та роблять висновки, намагаються знайти компромісне рішення (діаграма 6). У відкритій частині запитання учні зауважили, що їхня поведінка залежить від ситуації, настрою, об’єктивності зауваження, ставлення до того, хто висловлює зауваження. Однак з відповідей учнів стало зрозуміло, що їм важко гамувати свої емоції: вони засмучуються, плачуть; роздратовуються; думають про помсту.

Таким чином, старшокласники у конфліктних ситуаціях налаштовані на знаходження консенсусу. Проте учням важко упоратися з емоційним дисбалансом, що виникає у складних ситуаціях міжособистісної взаємодії, – механізм емоційно-вольової регуляції частини випускників ще недостатньо сформований.

Діаграма 6. Розподіл відповідей учнів на запитання: «Як Ви поведетеся, коли Вам роблять зауваження чи дорікають?», (у відсотках)

Разом з тим, 63% одинадцятикласників намагаються пробачати образи і підтримувати партнерські стосунки з людьми, які перед ними завинили. Тим самим випускники демонструють християнську чесноту – милосердя.

Окремим завданням дослідження було вивчити питання, як учні оцінюють своє вміння регулювати емоційний стан. Третина одинадцятикласників (31%) відповіли, що знають, як виходити із стресових ситуацій, майже 14% – не переймаються цим питанням. Решта учнів (55%) хотіли б навчитися методам виходу із стресових ситуацій, що свідчить про брак психологічних знань з цього питання.

Отже, характеристика життєвої компетентності відповідно взаємодії з іншими людьми дає підставу зробити висновок, що випускники виявляють товариськість у стосунках, проте їм важко подолати прояви негативних емоцій у конфліктних ситуаціях. Такий стан речей свідчить про доцільність налагодження постійної взаємодії шкільної психологічної служби і сім'ї з питань виховання в учнів комунікативної культури.

3.3. Компетентності стосовно діяльності в усіх її видах і сферах.

Проектна культура. Функціональна компетентність.

Головна умова розвитку життєвої компетентності – набуття особистістю досвіду у різних сферах життєдіяльності.

51% учнів 11-х класів вважають себе готовими до дорослого життя. Майже третина випускників (29%) не мають чітких планів на майбутнє. Несформованість життєвих, професійних планів у майбутньому може ускладнити процес соціальної адаптації молоді.

18% учнів 11-х класів бентежить необхідність приймати самостійні рішення. Такий стан речей дозволяє констатувати організаційно вольову незрілість цих школярів.

Під час дослідження вивчалось питання «З якими із хатніх робіт сучасна молодь може легко впоратися?». Результати наведені на діаграмі 7. Загалом випускники можуть вирішити елементарні побутові питання:

прибрати у квартирі, приготувати їжу, попрасувати. Однак ті види хатніх робіт, які вимагають більш серйозної підготовки, спеціальних навичок і знань, викликають в учнів труднощі, а саме: поклеїти шпалери, виконати сантехнічні роботи, відремонтувати побутові прилади, поміняти розетку.

При порівнянні результатів відповідей хлопців і дівчат, спостерігається поділ на «жіночі» і «чоловічі» види робіт, проте без жорсткої «прив'язки». Такі результати ілюструють існуючі в українському суспільстві гендерні стереотипи на чоловічі та жіночі ролі в сучасній сім'ї.

Хлопці краще розбираються в інформаційних технологіях, ніж дівчата. Наприклад, серед хлопців більше тих, хто може налаштувати гаджет, створити сайт, підключити Інтернет. Однак, як серед хлопців, так і серед дівчат невисокий відсоток тих, хто опанував інформаційні технології.

Таким чином, старшокласники менш компетентні у питаннях інформаційно-комунікаційної сфери. Зважаючи на те, що перед сучасною школою постає завдання підготувати учнів до життєдіяльності в інформаційному суспільстві, можна припустити, що нинішні випускники матимуть труднощі в професійному самоствердженні.

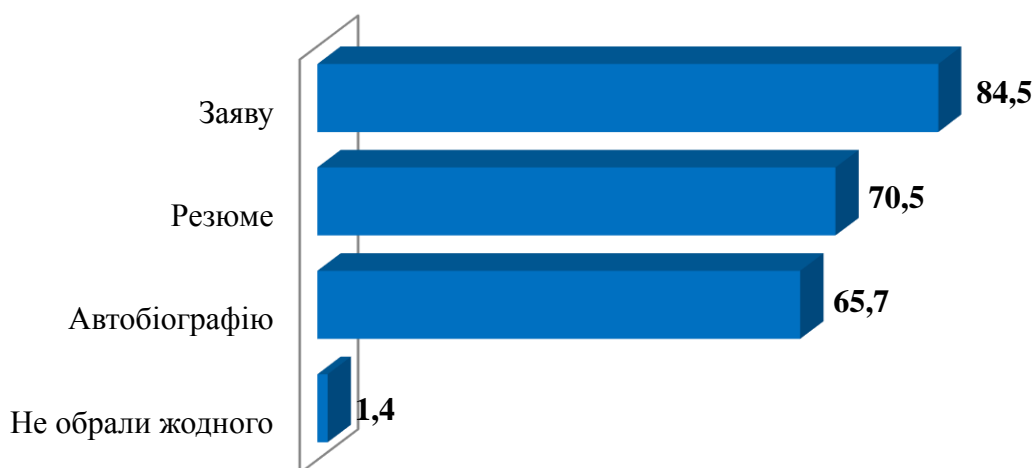
Діаграма 7. Розподіл за статтю відповідей учнів на запитання: «Що Ви вмієте робити?», (у відсотках)

Від народження й до глибокої старості кожен індивід є об'єктом виховання в сім'ї та у навчальних закладах і водночас – суб'єктом виховання, насамперед, своїх дітей. Тому важливою складовою життєвої компетентності є функціональна компетентність у родинній сфері. На запитання «Чи знаєте Ви, як виховати здорову і розвинену дитину?» 60% учнів 11-х класів відповіли ствердно, 6% – не знають, 34% – не змогли надати відповідь. Можна припустити, що ці учні ще не замислювалися над питаннями виховання дітей.

Життєва компетентність обов'язково включає професіоналізацію особистості. Під час дослідження вивчалось питання щодо розвитку вміння молоді орієнтуватися в питаннях працевлаштування, зокрема, оформлювати документи при працевлаштуванні. Так, 84% учнів 11-х класів уміють писати заяву, 70% – резюме. З'ясувалося, що серед усіх наведених документів з працевлаштування, випускникам важче оформлювати автобіографію. Майже кожен третій випускник виявився некомпетентними у цьому питанні (діаграма 8).

Діаграма 8. Розподіл відповідей учнів на запитання: «Чи вмієте Ви правильно оформлювати такі документи при прийомі на роботу?», (у відсотках)

У сучасних умовах дефіциту часу зростає потреба у фахівцях, які можуть швидко і якісно виконати доручену роботу. 44% одинадцятикласників констатували, що вони завжди можуть працювати швидко і якісно; 53% – іноді; 3% – ніколи.

Наступною складовою життєвої компетентності є функціональна компетентність у підприємницькій сфері, наприклад, здатність правильно розподіляти фінанси. На запитання: «Що Ви будете робити у разі виникнення в родині скрутної фінансової ситуації?», 88,6% учнів 11-х класів відповіли,

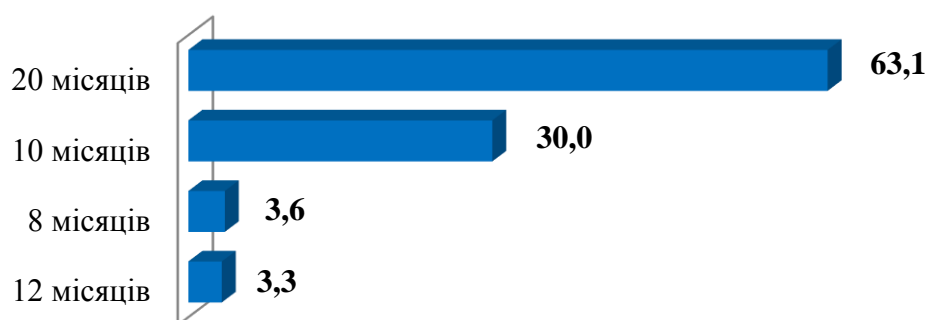
що будуть економити гроші, обмежуючи свої потреби; 76,4% – зароблятимуть гроші, 2,5% – позичатимуть гроші. Третина одинадцятикласників висловилися, що будуть контролювати фінансові витрати членів родини. У відкритій частині запитання учні відповіли: продадуть непотрібні речі; молитимуться; виїдуть із країни; вирушать у подорож. Також незначна частина учнів переконані, що подібних ситуацій не буде.

Суттєвої залежності між способами вирішення складної фінансової ситуації та статтю виявлено не було.

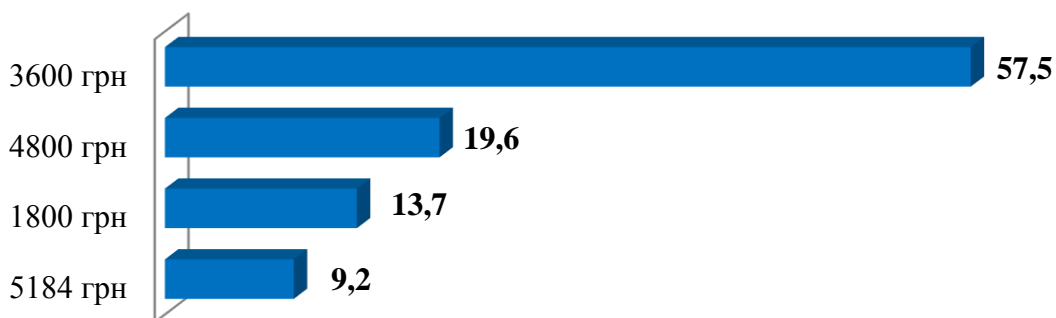
Отже, понад 80% випускників продемонстрували вміння приймати економічно обґрунтовані рішення, раціонально діяти у разі виникнення в родині скрутної фінансової ситуації.

Для визначення компетентності випускників у фінансових питаннях їм було запропоновано розв'язати задачі з економічною складовою. Аналіз відповідей показав, що успішно впоралися із завданнями і довели свою фінансову компетентність майже 60% випускників (діаграми 9, 10).

Діаграма 9. Розподіл відповідей учнів на запитання: «Проаналізуйте ситуацію: Вам подарували на день народження гроші і Ви вирішили купити планшет вартістю 10 000. Магазин пропонує акцію: перший внесок буде становити 50 % від вартості планшета, надалі необхідно буде сплачувати щомісяця по 5 % від суми, що залишилася. За скільки місяців Ви зможе погасити повну вартість планшета?», (у відсотках)

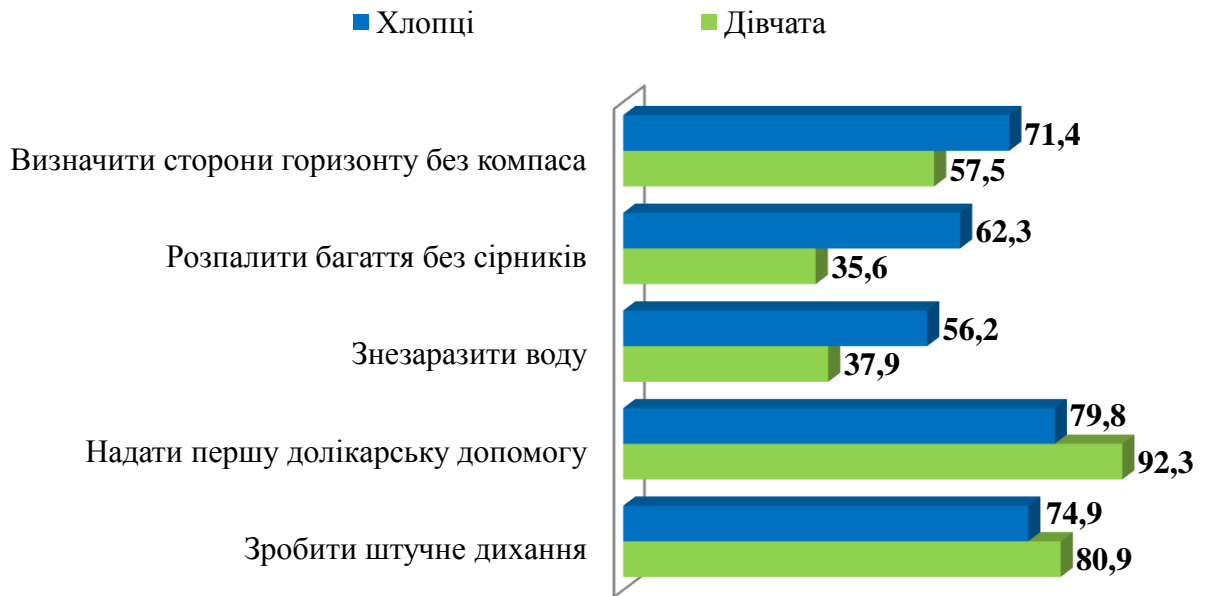
Діаграма 10. Розподіл відповідей учнів на запитання: «Проаналізуйте ситуацію: батьки поклали на Ваш рахунок у банк 3 000 грн під 20 % річних. Визначте, скільки грошей буде на рахунку через три роки, якщо Ви будете забирати дохід від процентів з поточного банківського рахунку?», (у відсотках)

Серед одинадятикласників кожен п'ятий самостійно заробляє гроші. 77% учнів завжди мають кишенькові гроші, що дають їм батьки, родичі.

Конструктивну роль у забезпеченні життєздатності відіграють уміння діяти у непередбачуваних чи надзвичайних ситуаціях, тобто досвід, що пов'язаний з напруженням життєвих сил особистості. Понад 75% випускників можуть надати першу долікарську допомогу, зробити штучне дихання. Дівчата обізнані з цих питань краще, ніж хлопці. Проте хлопці краще розуміються на питаннях виживання в екстремальних умовах (діаграма 11). Можна припустити, що дівчат менше цікавлять питання екстремального автономного виживання.

Діаграма 11. Розподіл за статтю відповідей учнів на запитання: «Чи зможете Ви за потреби зробити такі дії?», (у відсотках)

Отже, аналіз результатів дослідження щодо розвитку життєвої компетентності відносно діяльності в усіх її видах і сферах дає змогу зробити висновок, що загалом одинадцятикласники готові до виконання нескладних хатніх робіт, обізнані у фінансових питаннях, питаннях працевлаштування, виховання дітей, уміють надати першу долікарську допомогу. Однак сучасні випускники продемонстрували невисокий рівень компетентності у інформаційній сфері, у ситуаціях виживання в екстремальних умовах. Результати дослідження окреслити коло актуальних проблем у формуванні функціональної складової життєвої компетентності, а саме: невизначеність третини випускників з планами на майбутнє, виникнення в учнів психологічної напруги у ситуаціях самостійного вибору. Без вирішення цих питань неможливе якісне включення учнівської молоді в подальшу життєдіяльність.

4. Інтелектуальні потреби учнів

Важливим умінням, що підвищує якість життєтворчості особистості, є уміння оцінювати власний потенціал. Постійна робота над собою – запорука

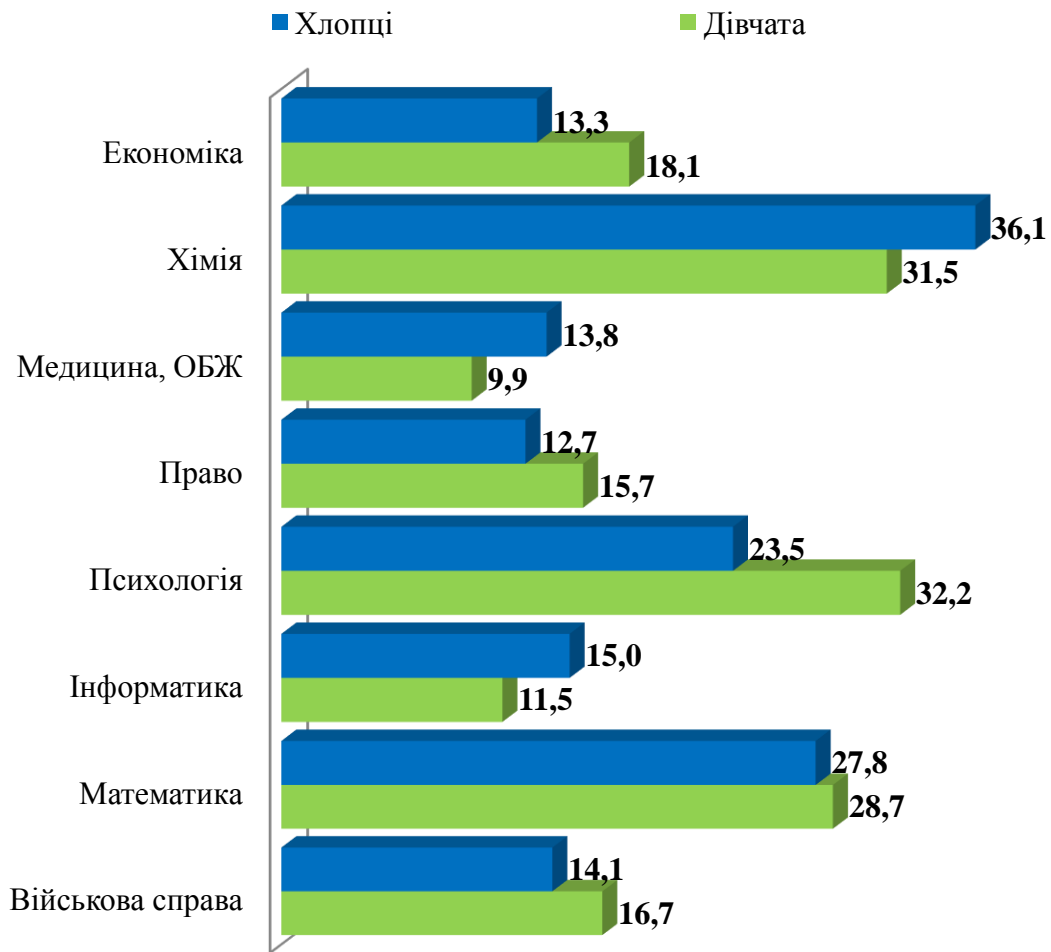
життєвого успіху. Цьогорічні випускники усвідомлюють прогалини в знаннях з таких дисциплін:

- хімії;
- математики;
- психології.

Хлопці більше виявляють інтерес до природничо-наукових дисциплін, дівчата – до суспільно-економічних дисциплін, а саме: хлопці хочуть поповнити свої знання з хімії, медицини, інформатики; дівчата – з психології, економіки, права. Останніми роками в суспільстві зростає роль знань про людину. Тому закономірно, що третина дівчат і майже чверть хлопців цікавляться психологією.

Події в суспільстві опосередковано формують думки, настрої, прагнення. Нині в країні увага громадськості зосереджена на кількох актуальних питаннях, серед яких – військово-політична ситуація на сході України і тенденції у розвитку високих технологій. Саме тому випускники заявили про потреби в знаннях з математики і військової справи (діаграма 12).

Діаграма 12. Розподіл за статтю відповідей учнів на запитання: «У яких галузях науки Ви відчуваєте брак знань?», (у відсотках)

Відповідаючи на відкриту частину запитання: «У яких галузях науки Ви відчуваєте брак знань?», учні вказали: фізика, іноземна мова, історія, біологія.

Отже, випускники продемонстрували практичний підхід у виборі навчальних предметів для поглибленого вивчення. Пріоритетом користуються галузі знань, що сприятимуть адаптації в нових політичних і економічних умовах.

5. Стислий виклад інформації

1.1. Загальна характеристика учасників дослідження

У дослідженні брали участь 44,6% учнів чоловічої статті, 55,4% – жіночої статті.

67,0% учнів 11-х класів мають брата чи сестру.

1.2. Компетентності стосовно себе як суб'єкта життєдіяльності. Ціннісно-сміслові компетентності.

Більшість старшокласників пов'язують досягнення життєвого успіху з власними зусиллями: 84,6% – цілеспрямованість, 81,0% – наполеглива праця, 67,2% – здобуття вищої освіти, 46,0% – навчання впродовж життя. Разом з тим, частина учнів покладаються на дію зовнішніх факторів: 18% – сподіваються на допомогу батьків, 30% – на щасливий збіг обставин. 29,9% – що спланують та розгорнуть стартап.

У разі невдалої спроби вступу до ВНЗ 72,8% випускників мають наміри влаштуватися на роботу, 30% – розпочати власну справу. Майже кожний п'ятий учень (18,7%) розраховує на допомогу родичів.

8,5% учнів після закінчення школи підуть служити в армію.

80,8% випускників цікавляться подіями на сході країни, 74,3% – курсом валют, 65,4% – політичним життям у країні.

Для більшості старшокласників (73%) навчання у школі не є пріоритетним. Лише 27% учнів зазначили, що їм цікаво навчатися. 10% учнів 11-х класів зауважили, що їм надається багато зайвої інформації, 52% – запропонували залишити тільки ті навчальні дисципліни, що знадобляться у житті.

24,7% учнів 11-х класів готові поміняти свій улюблений гаджет на необхідну покупку для сім'ї, 3,5% – на відвідування репетитора з навчального предмету, 3,4% – на відвідування курсів з іноземної мови.

1.3. Компетентності стосовно взаємодії з іншими людьми. Конфліктна компетентність.

Майже 60% старшокласників конструктивно реагують на критику: 38,4% – вислуховують та роблять висновки, 28,5% – намагаються знайти компромісне рішення, 13,0% – сперечаються, 7,7% – ігнорують, 2,1% – роздратовуються, переходять на крик.

63% одинадцятикласників намагаються підтримувати партнерські стосунки з людьми, які перед ними завинили і пробачають образи.

55,2% учнів 11-х класів бажають навчитися методам виходу із стресових ситуацій.

1.4. Компетентності стосовно діяльності в усіх її видах і сферах.

51% учнів 11-х класів вважають себе готовими до дорослого життя. Майже третина випускників (29%) не мають чітких планів на майбутнє. 18% учнів 11-х визнали, що їх бентежить необхідність приймати самостійні рішення.

В одинадцятикласників достатньо розвинуті компетентності у побутовій сфері. Вони можуть виконувати такі види хатніх робіт: прасувати (71,0%), готувати страви (70,3%), прибирати в кімнаті (70,2%), шити (в'язати, вишивати) (54,5%), клеїти шпалери (47,8%), рахувати оплату за електроенергію (47,2%), ремонтувати прості побутові прилади (35,7%), поміняти розетку (24,1%), виконувати сантехнічні роботи (18,3%).

Випускники знають як правильно оформлювати при прийомі на роботу такі документи: 84,5% – заяву, 70,5% – резюме, 65,7% – автобіографію.

39,9% учнів 11-х класів уміють створити сайт, 28,5% – підключити Інтернет.

60% учнів 11-х класів знають як виховати дитину.

У разі виникнення в родині скрутної фінансової ситуації 88,6% учнів 11-х класів будуть економити гроші, обмежуючи свої потреби; 76,4% – зароблятимуть гроші, 2,5% – позичатимуть гроші, 1,1% – нічого не робитимуть.

75,2% одинадцятикласників завжди мають кишенькові гроші.

24,2% учнів 11-х класів самі заробляють собі кишенькові гроші.

Понад 75% випускників можуть надати першу долікарську допомогу, зробити штучне дихання.

1.5. Інтелектуальні потреби учнів

33,5% учнів 11-х класів відчують брак знань з хімії, 28% – з психології та математики.

6. Висновки за результатами проведеного дослідження

Узагальнюючи вищезазначене, можна зробити висновок, що загалом випускники готові до самостійного життя. Це доводять такі результати дослідження:

- пов'язують досягнення життєвого успіху з власними зусиллями;
- усвідомлюють відповідальність за власне життя та власний успіх;
- готові самостійно вирішувати життєві проблеми;
- мають бажання стати фінансово самостійними після закінчення школи;
- небайдужі до подій, що відбуваються в суспільно-політичному житті країни;
- конструктивно реагують на критику, а саме: вислуховують та роблять висновки, намагаються знайти компромісне рішення;
- намагаються підтримувати партнерські стосунки з людьми, які перед ними завинили;
- можуть вирішити елементарні побутові питання: прибрати у квартирі, приготувати їжу, попросувати;
- компетентні у питаннях виховання дитини;
- уміють оформлювати документи при працевлаштуванні;
- уміють приймати економічно обґрунтовані рішення, раціонально діяти у разі виникнення в родині скрутної фінансової ситуації;
- уміють діяти у надзвичайних ситуаціях: можуть надати першу долікарську допомогу, зробити штучне дихання.

Разом з тим аналіз результатів дослідження виявив такі проблемні питання у формуванні життєвої компетентності:

- для більшості учнів 11-х класів навчання у школі не є пріоритетом;

- випускники готові радше пожертвувати цінною річчю заради задоволення своїх гедоністичних потреб, ніж для поповнення багажу знань;
- третина випускників не мають чітких планів на майбутнє;
- 18% учнів 11-х класів бентежить необхідність приймати самостійні рішення;
- учням важко упоратися з емоційним дисбалансом, що виникає у складних ситуаціях міжособистісної взаємодії;
- деякі види хатніх робіт викликають в учнів труднощі, а саме: поклеїти шпалери, виконати сантехнічні роботи, відремонтувати побутові прилади, поміняти розетку;
- учні недостатньо компетентні у питаннях інформаційно-комунікаційної сфери;
- учням складно писати автобіографію.

За результатами дослідження виявлені такі гендерні відмінності:

- хлопці краще, ніж дівчата, розуміються на питаннях виживання в екстремальних умовах;
- спостерігається поділ на «жіночі» і «чоловічі» види робіт;
- дівчата більше, ніж хлопці, націлені на пошук роботи після закінчення школи;
- хлопці краще розбираються в інформаційних технологіях, ніж дівчата;
- хлопці більше виявляють інтерес до природничо-наукових дисциплін, дівчата – до суспільно-економічних;

За результатами дослідження виявлені такі потреби і пропозиції учнів:

- мають бажання поповнити знання з хімії, математики, психології;
- мають бажання навчитися методам виходу із стресових ситуацій;

- запропонували залишити тільки ті навчальні дисципліни, що знадобляться у житті.

Рекомендації за результатами проведеного дослідження

Результати проведеного дослідження дозволяють визначити основні тематичні напрями роботи по формуванню життєвої компетентності учнівської молоді, котрі мають бути включені до змісту навчально-виховної роботи закладів освіти. Це проблематика розвитку в учнів таких умінь і здібностей:

- вирішувати проблеми у різних сферах життєдіяльності;
- орієнтуватися в ключових питаннях сучасного життя – економічних, політичних, міжкультурної взаємодії та інших;
- орієнтуватися у світі духовних цінностей;
- пояснювати сутність, причини, взаємозв'язки явищ дійсності;
- думати та діяти самостійно;
- бачити перспективи навчання;
- системно мислити;
- створювати життєві плани.